

Батлав. С. Ламбаа

ЭМСЯ-ны Төрийн нарийн бичгийн
дарга, Эмнэлгийн мэргэжилтний
хөгжлийн зөвлөлийн дарга,

Зөвшөөрсөн Р. Сандуйжав

ЭМСЯ-ны Хавдар судлалын мэргэжлийн
салбар зөвлөлийн дарга

**“УУШИГ, ГОЛТЫН ХАВДРЫН МЭС ЗАСЛЫН ЧИГЛЭЛЭЭР МЭРГЭЖИЛ
ДЭЭШЛҮҮЛЭХ СУРГАЛТЫН ХӨТӨЛБӨР, ТӨЛӨВЛӨГӨӨ”**

Боловсруулсан:

 Б. Ганзориг / ХСҮТ-ийн Цээжний хөндийн мэс заслын
тасгийн эрхлэгч, АУ-ны магистр /

Хянасан:

 Г. Пүрэвсүрэн / ХСҮТ-ийн эрдэм шинжилгээ сургалт,
мэдээлэл эрхэлсэн дэд захирал, АУ-ны доктор /

Улаанбаатар хот

2016 он

УУШИГ, ГОЛТЫН ХАВДРЫН МЭС ЗАСЛЫН ЧИГЛЭЛЭЭР МЭРГЭЖИЛ

НЭГ. УДИРТГАЛ ХЭСЭГ

Үндэслэл:

Уушигны хорт хавдар дэлхийд зонхилон тохиолдох хавдрын дотор тэргүүлэх байранд (стандартчилсан түвшин 100, 000 хүн амд 13 тохиолдол) орж байгаа ба болон уг хавдрын улмаас жилд 700,000 хүн нас барж хорт хавдрын шалтгаант нас баралтын дотор 1дүгээр байр эзэлж байна (International Agency for Cancer Research, GLOBOCAN 2008).

Монгол улсад 100 000 хүнд амд уушигны хавдрын 13 тохиолдол бүртгэгдэж байгаагаас 65 % нь хожуу шатанд оношлогдож байна. Нийт хорт хавдрын дотор уушигны хорт хавдар 3-р байранд байна.

Иймд ХСҮТ нь хавдрын тусламж, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулах зорилгоор эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийг ялангуяа цээжний хөндийн хавдрын мэс заслын эмчилгээний чиглэлээр эмч нарыг сургах, дадлагажуулах ажлыг зохион байгуулж байна.

Хөтөлбөрийн зорилго: Ерөнхий мэс заслын мэргэжлийн эмч нарыг уушиг, голтын хавдрын мэс засал эмчилгээний чиглэлээр мэргэжил дээшлүүлэх замаар хавдрын мэс заслын тусламж, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулах

Хөтөлбөрийн зорилт: Уушиг, голтын хавдрын мэс заслын эмчилгээ, оношлогооны аргад суралцах

Сургалтын хэлбэр: Мэргэжил дээшлүүлэх сургалт

Элсэгчдэд тавигдах шаардлага: Анагаах ухааны их дээд сургуулийг бакалавр зэрэгтэй төгссөн, мэс заслын эмчийн мэргэжил олгох резидентурын сургалтыг төгссөн, их эмч нараас шалгалт авч элсүүлнэ.

Агуулгын багтаамж: 20 багц цаг

Зайлшгүй эзэмшвэл зохих мэдлэг:

Уушигны хавдар

Анатоми, физиологи ба шинжилгээ

Уушигны хавдар

- Уушигны хоргүй (benign) ба хортой (malignant) хавдрын шинж тэмдэг болон өвчний түүх
- Уушигны хорт хавдрын үе шатыг гистологийн шинжилгээг оролцуулан тогтоох
- Хавдрын эмчилгээний сонголт, заалт, үр дүн, мэс заслын ба мэс заслын бус эмчилгээний эрсдэл ба давуу талыг оролцуулан тооцох.
- Уушигны хортой хавдруудын нео-адьювант, адьювант, хими, туяа эмчилгээний үүрэг

Уушигны мэс засал

- Уушиг тайрах мэс заслын төрлүүд
- Хагалгааны өмнөх өвчтнийг үнэлэх, төлөвлөсөн хагалгааны эрсдэлийг үнэлэх
- Хагалгааны өмнөх менежмент
- Хагалгааны үеийн менежмент
- Хагалгааны дараах менежмент ба хүндрэл

Зайлшгүй эзэмшвэл зохих чадвар

Уушиг, голтын хавдар, түүний оношлогоо, эмчилгээ

- Хавдрын үе шатыг нарийвчлан тогтоож, эмчилгээний аргыг сонгох
- Эмчилгээний эрсдэл тооцож үнэлэх
- Эмчлүүлэгчийг зөв байрлуулах, мэс заслын өмнөх бэлтгэл хангах
- Мэс заслын техникт суралцах
- Мэс заслын үед хэрэглэх багаж ба аппаратыг хэрэглэж сурах
- Мэс дараах өвчтний асаргаа, хяналтанд суралцах
- Адьювант ба неоадьювант хими, туяа эмчилгээ
- Мэс заслын дараах эрт ба хожуу үеийн менежмент, хүндрэлийг оношлох
- Мэс заслын шархны боолт, гуурсны арчилгаа

Дүрс оношилгоо

- Уушиг, голтын хавдар, үүсгэврүүдийн дүрс оношлогооны аргуудаар оношлох үе шатыг тодорхойлох
- Хэвийн анатомийн бүтэц, аномали, эмгэг бүтэцүүдийг таних чадвартай болох

Уушиг, голтын хавдрын оношлогоо, эмчилгээ

- Уушиг голтын хавдартай өвчтний анхан шатны үзлэг, эмчилгээний маягтууд хөтлөх
- Хавдрын үе шатыг нарийвчлан тогтоож, эмчилгээний аргыг сонгох
- Эмчилгээний эрсдэл тооцож үнэлэх
- Эмчлүүлэгчийг зөв байрлуулах, хагалгааны өмнөх бэлтгэл хангах
- Мэс заслын техникт суралцах
- Мэс заслын үед хэрэглэх багаж ба аппаратыг хэрэглэж сурах
- Мэс дараах өвчтний асаргаа, хяналтанд суралцах
- Адьювант ба неоадьювант хими, туяа эмчилгээ

Зайлшгүй эзэмшвэл зохих хандлага:

- Эмнэлэг үйлчилгээний ажилд баг болж ажиллах
- Үйлчлүүлэгчийн ар гэртэй харьцах чадвар эзэмших
- Үйлчлүүлэгчийн ар гэртэй харьцах чадвар эзэмших
- Хамт олон болон үйлчлүүлэгчийг хүндэтгэж, соёлтой харьцах
- Эмнэлгийн баримт бичгийг үнэн зөв хөтлөх

Багшлах боловсон хүчний бүрэлдэхүүн:

№	Овог нэр	Байгууллага	Мэргэжил	Мэргэжлийн зэрэг	Ажилла сан жил
1.	Баатар Ганзориг	ХСҮТ Цээжний хөндийн мэс заслын тасаг	Хавдрын мэс заслын эмч	Ахлах зэрэг	18
2.	Сайнбаатар Хүрэлбаатар	ХСҮТ Цээжний хөндийн мэс заслын тасаг	Хавдрын мэс заслын эмч	-	5 жил
3.	Лхамсүрэн Оюунцэцэг	ХСҮТ Цээжний хөндийн мэс заслын тасаг	Хавдрын мэс заслын эмч	Ахлах зэрэг	10 жил

ХОЁР. ХӨТӨЛБӨРИЙН АГУУЛГА

Сургалтын агуулгын цар хүрээнд уушиг голтын хавдрын чиглэлээр мэргэжил дээшлүүлж байгаа эмч мэдлэг, чадвар, хандлагыг эзэмших шаардлагатай

Уушигны хавдар

1. Уушигны хавдрын оношлогоо, эмчилгээ
2. Голтын хавдрын оношлогоо, эмчилгээ

Уушиг, голтын хавдар

Анатоми, физиологи ба шинжилгээ

1. Объектүүд: энэ нэгжийг гүйцэтгэсэнээр дараах зүйлсийг ойлгох болно
 - Уушиг, голтын анатоми, амьсгалын физиологи
 - Уушигны үйл ажиллагаатай холбоотой лабораторийн шинжилгээний үзүүлэлтүүд тэдгээрийг дүгнэх
 - Уушиг, голтын дүрс оношлогооны техникүүд, тэдгээрийг дүгнэх
 - Асуумж болон анхан шатны үзлэг хийх
 - Дүрс оношилгоонд дүгнэлт хийх
 - Гематологийн ба биохимийн шинжилгээнд дүгнэлт хийх
 - Уушиг, голтын хагалгааны үед хийгдэх зүслэгийг оновчтой сонгож сурах
 - Дурангийн хагалгааны үед эмчлүүлэгчийг зөв байрлуулах, трокарыг зөв байрлуулах
 - Хагалгааны өмнөх шинжилгээ ба дүрс оношлогоонд тулгуурлан мэс заслын стратегийг төлөвлөх

Агуулга :

Уушиг, голтын хавдар

1. Объектүүд: энэ нэгжийг гүйцэтгэсэнээр дараах зүйлсийг ойлгох болно
 - Уушиг, голтын хоргүй (benign) ба хортой (malignant) хавдрын шинж тэмдэг болон өвчний түүх

- Хорт хавдрын үе шатыг гистологийн шинжилгээг оролцуулан тогтоох
- Хавдрын эмчилгээний сонголт, заалт, үр дүн, мэс заслын ба мэс заслын бус эмчилгээний эрсдэл ба давуу талыг оролцуулан тооцох.
- Мэс заслын өмнөх, мэс заслын үеийн, мэс заслын дараах менежмент, мэс заслын хүндэрлийг оролцуулан тооцох
- Хортой хавдруудын нео-адьювант, адьювант, хими, туяа эмчилгээний үүрэг

Зайлшгүй эзэмшвэл зохих чадвар:

Уушиг, голтын хавдрын оношлогоо, эмчилгээ

- Уушиг голтын хавдартай өвчтний анхан шатны үзлэг, эмчилгээний маягтууд хөтлөх
- Хавдрын үе шатыг нарийвчлан тогтоож, эмчилгээний аргыг сонгох
- Эмчилгээний эрсдэл тооцож үнэлэх
- Эмчлүүлэгчийг зөв байрлуулах, хагалгааны өмнөх бэлтгэл хангах
- Мэс заслын техникт суралцах
- Мэс заслын үед хэрэглэх багаж ба аппаратыг хэрэглэж сурах
- Мэс дараах үйлчүүлэгчийн асаргаа, хяналтанд суралцах
- Адьювант ба неоадьювант хими, туяа эмчилгээ
- Хагалгааны дараах эрт ба хожуу үеийн менежмент, хүндрэлийг оношлох
- Мэс заслын шархны боолт, гуурсны арчилгаа

Хөхний хавдрын оношлогоо, эмчилгээ

- Хөхний хавдартай өвчтний анхан шатны үзлэг, эмчилгээний маягтууд хөтлөх
- Хавдрын үе шатыг нарийвчлан тогтоож, эмчилгээний аргыг сонгох
- Эмчилгээний эрсдэл тооцож үнэлэх
- Эмчлүүлэгчийг зөв байрлуулах, хагалгааны өмнөх бэлтгэл хангах
- Мэс заслын техникт суралцах
- Мэс заслын үед хэрэглэх багаж ба аппаратыг хэрэглэж сурах
- Мэс дараах өвчтний асаргаа, хяналтанд суралцах
- Адьювант ба неоадьювант хими, туяа эмчилгээ
- Хагалгааны дараах эрт ба хожуу үеийн менежмент, хүндрэлийг оношлох
- Мэс заслын шархны боолт, гуурсны арчилгаа

Дүрс оношлогоо

- Уушиг, голтын хавдар, үүсгэврүүдийн дүрс оношлогооны аргуудаар оношлох үе шатыг тодорхойлох
- Хэвийн анатомийн бүтэц, аномали, эмгэг бүтэцүүдийг таних чадвартай болох

ГУРАВ. СУРГАЛТЫН АРГА ЗҮЙ:

Мэргэжил дээшлүүлэх сургалт нь суралцагч төвтэй сургалтын технологид тулгуурлан, бие даан суралцах үйл ажиллагааг дэмжих хавдрын мэс заслын салбарт нь чиглүүлэх, бололцоо нөхцлөөр хангахад үндэслэгдэнэ.

Онолын лекц танхимд, мэс заслын тасаг, мэс заслын өрөө, амбулаторит дадлага, семинар хийх, зэрэг сургалтын олон аргыг ашиглан сургалт явуулна. Мөн эмнэлгийн мэргэжилтнүүд багаар ажиллах мэргэжлийн ур чадвартай болоход тусална.

- Суралцагчдыг сэтгэн бодох, тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх арга барилд сургана.
- Сургалтын нийт цагийн харьцаа нь лекц: дадлага: семинар 20:40:40 байхаар төлөвлөгдсөн байна.

Лекц: Онолын шинэ мэдээлэл, эмнэлзүйн лекц 10%, санаа бодлоо харилцан солилцох интерактив лекц 90% байхаар төлөвлөгдөнө.

Дадлага: Эмч багш, тасгийн эрхлэгчийн удирдлагад тойрон ажиллах, үйлчлүүлэгчидтэй ажиллах, асуудлыг хамтран шийдвэрлэх эмнэлзүйн сургалт тасаг, поликлиникт хийгдэнэ.

Семинар: Семинарын хичээл нь эмч нарын зөвлөгөөн, тохиолдлын танилцуулга, эмч нарын хамтарсан үзлэг, журнал клуб зэрэг хэлбэрээр явагдана.

Лекцийн хичээлийн төлөвлөгөө

д/д	Хичээлийн нэр	Лекц
1.	Уушигны анатоми, физиологи	3
2.	Уушгийг шинжлэх аргууд	3
3.	Жижиг бус эсийн хавдар (NSCLC)	3
4.	Жижиг эсийн хавдар (SCLC)	3
5.	Тайралтын техникийн төрлүүд	3
6.	Мэс заслын өмнөх менежмент	3
7.	Голтын хортой ,хоргүй хавдрууд	3
8.	Хагалгааны өмнөх өвчтнийг үнэлэх, төлөвлөсөн хагалгааны эрсдэлийг үнэлэх	3
9.	Амьсгалын эзлэхүүн тодорхойлох	3
10.	Хагалгааны өмнөх менежмент	3
11.	Хагалгааны дараах менежмент ба хүндрэл	3
12.	Хагалгааны өмнөх өвчтнийг үнэлэх, мэс засалд бэлтгэх	3
13.	Эрт үеийн хавдрын төгс мэс засал	3
14.	Хожуу үеийн хавдрын хөнгөвчлөх мэс засал	3
15.	Мэс заслын эрсдэл ба мэс заслын дараах хяналт	3
16.	Мэс засал ба хавсарсан хими,туяа эмчилгээ	3
Нийт цаг		48 цаг
Эзлэх хувь		20%
Багц цаг		4,0

Семинарын хичээлийн төлөвлөгөө

д/д	Хичээлийн нэр	Семинар
1.	Уушигны анатоми, физиологи	12
2.	Уушгийг шинжлэх аргууд	12
3.	Жижиг бус эсийн хавдар (NSCLC)	12
4.	Жижиг эсийн хавдар (SCLC)	12
5.	Тайралтын техникийн төрлүүд	12
6.	Мэс заслын өмнөх менежмент	12
7.	Голтын хортой ,хоргүй хавдрууд	12
8.	Хагалгааны өмнөх өвчтнийг үнэлэх, төлөвлөсөн хагалгааны эрсдэлийг үнэлэх	12
9.	Амьсгалын эзлэхүүн тодорхойлох	12
10.	Хагалгааны өмнөх менежмент	12
11.	Хагалгааны дараах менежмент ба хүндрэл	12
12.	Хагалгааны өмнөх өвчтнийг үнэлэх, мэс засалд бэлтгэх	12
13.	Эрт үеийн хавдрын төгс мэс засал	12
14.	Хожуу үеийн хавдрын хөнгөвчлөх мэс засал	12
15.	Мэс заслын эрсдэл ба мэс заслын дараах хяналт	12
16.	Мэс засал ба хавсарсан хими,туяа эмчилгээ	12
	Нийт цаг	192 цаг
	Эзлэх хувь	40%
	Багц цаг	8,0

Дадлагын хичээлийн төлөвлөгөө

д/д	Хичээлийн нэр	Дадлага
-----	---------------	---------

1.	Уушигны анатоми, физиологи	12
2.	Уушгийг шинжлэх аргууд	12
3.	Жижиг бус эсийн хавдар (NSCLC)	12
4.	Жижиг эсийн хавдар (SCLC)	12
5.	Тайралтын техникийн төрлүүд	12
6.	Мэс заслын өмнөх менежмент	12
7.	Голтын хортой ,хоргүй хавдрууд	12
8.	Хагалгааны өмнөх өвчтнийг үнэлэх, төлөвлөсөн хагалгааны эрсдэлийг үнэлэх	12
9.	Амьсгалын эзлэхүүн тодорхойлох	12
10.	Хагалгааны өмнөх менежмент	12
11.	Хагалгааны дараах менежмент ба хүндрэл	12
12.	Хагалгааны өмнөх өвчтнийг үнэлэх, мэс засалд бэлтгэх	12
13.	Эрт үеийн хавдрын төгс мэс засал	12
14.	Хожуу үеийн хавдрын хөнгөвчлөх мэс засал	12
15.	Мэс заслын эрсдэл ба мэс заслын дараах хяналт	12
16.	Мэс засал ба хавсарсан хими,туяа эмчилгээ	12
Нийт цаг		192 цаг
Эзлэх хувь		40%
Багц цаг		8,0

ДӨРӨВ. СУРГАЛТЫН ҮНЭЛГЭЭ

1. Мэдлэг, чадвар, хандлагын түвшинг сорил, бичиглэл, ярилцлага, бодлого зэрэг шалгалтын оновчтой хэлбэрийг ашиглан тогтооно.

2. Цээжний хөндийн мэс заслын тасагт ажиллан, тухайн сэдэвээр шүүлэг авч хөтөлбөрийн шаардлагыг 80 хувиас дээш хангасан тохиолдолд шалгалтанд оруулна.
3. Төгсөлтийн шалгалтыг онол ба ур чадвар, хандлага гэсэн хоёр чиглэлээр авах ба онолын шалгалтыг сорил, бодлого, ярилцлага хэлбэрээр, ур чадвар ба хандлагын шалгалтыг сургалтын явц болон төгсгөлд клиникт ажиллах, гардан үйлдэл хийх ур чадварыг шалган үнэлнэ.
4. Төгсөгчдийн мэдлэг, ур чадвар, хандлагыг үнэлэхдээ үсэг, тоо, рейтингээр дүгнэн дүнг гарган тогтооно.

Ерөнхий үнэлгээ:

№	Үнэлгээ хувиар	Үсгэн үнэлгээ	Үнэлгээний оноо(0-4)	Үнэлгээний болзол
1	90-100	A	4.0	Тухайн хичээлийн агуулгыг бүрэн бүтээлчээр ойлгож, мэдлэг эзэмшсэн, эзэмшсэн мэдэлгээ чадварлаг ашиглаж чаддаг байх
2	80-89	B	3.0	Тухайн хичээлийн агуулгыг сайн ойлгож, мэдлэг эзэмшсэн, эзэмшсэн мэдэлгээ үйл ажиллагаандаа хэрэглэж чаддаг байх
3	70-79	C	2.0	Тухайн хичээлийн агуулгыг хангалттай хэмжээний ойлголт, авсан, холбогдох энгийн даалгаварыг хийж гүйцэтгэх чадвартай бөгөөд цаашдаа тухайн хичээлийг гүнзгийрүүлэн судлах бэлтгэлтэй болсон байх
4	60-69	D	1.0	Тухайн хичээлийн агуулгыг жигд ойлгоогүй харьцангуй хялбар ажилбаруудыг хийж гүйцэтгэх чадвартай бөгөөд цаашдаа тухайн хичээлийг гүнзгийрүүлэн судлахын тулд нэмэлт даалгавар хийж гүйцэтгэх шаардлагатай
5	0-59	F	0.0	Мэдлэг, чадвар, дадал хангалтгүй байх

СЕМИНАРЫН ҮНЭЛГЭЭНИЙ ХУУДАС

Огноо:

Резидентийн нэр:

Семинарын сэдэв:

Үнэлгээний үзүүлэлтүүд:	√
Танилцуулга	
Үзүүлэн	
Хичээлдээ бүрэн бэлтгэж ирсэн эсэх	
Дуу ба дүрс бичлэг ашиглах	
Сэдвээ ойлгосон байдал	
Асуултад хариулах чадвар	
Цаг ашиглалт	
Холбогдох ном хэвлэлд үнэлгээ өгөх, хэлэлцүүлэг хийх	

Оноо:

4- Маш сайн

3- Сайн

2- Дундаж

1- Дундаас доогуур

0- Муу

Гишүүд:

1.

2.

3.

Дундаж оноо:

АШИГЛАХ НОМ, ХЭВЛЭЛИЙН ЖАГСААЛТ

1. Thoracic surgery serrets, Hratch L.Karamanonian, Paolo R.Soltoski Tomas A.Salerno
2. Atlas of General thoracic surgery, Ravitch Steichen

3. Thoratic oncology, Raven Press 1986
4. Lung cancer principle and practice, Pass Mitchel Johnson, Turrist Minna
5. Гарин А. М., Хлебнов А. В., Табагари Д. З., Справочник по противоопухолевой лекарственной терапии . М., Медицина , 1993
6. Даръалова С. Л., Чиссов В.И., Диагностика и лечение злокачественных опухолей. М., Медицина, 1993, с 225
7. Диагностика и лечение онкоурологических заболеваний . Сборник трудов . вып . 11, под ред . Матеева Б. П М., Медицина 1991
8. Дурнов Л.А., Голдобенко Г.В., Сигел Ст. Э,Настольная книга детского онколога . М., Параллель, 1994
9. Дымарский Л. Ю. Рак молочной железы . Библ. Практического врача . Злокачественные новообразования . М., Медицина, 1980
10. Заризде Д. Г., Пито Р. Курение и здоровье. М. Медицина, 1989
11. Заризде Д. Г., Букин Ю. В., Драудин-Крыленко В. А., Связь между характером патологических изменений слизистой оболочки пищевода и дефицитом некоторых витаминов в популяции с высокой частоты рака пищевода. Вопр. Онкологии . '8, 1989, 939-945
12. Иммуноцитохимия и моноклональные антитела в онкологии . Под ред . Пинчука В.Г. и Глузмана Д. Ф. Киев , Наукова думка . 990.
13. Машковский М.Д "Лекарственные средства " /том1,2/ Москва 2001
14. Handbook of chemotheraphy 1995
15. Martin D. Abeleff , James O. Armitage , Allen S. Lighter , John E .Neiderhaber 'Clinical Oncology ' New york , Edinburgh , London , Melbaurne , Tokyo . 1995

Вэб сайт:

1. Эрүүл мэндийн яам www.moh.mn
2. ХСҮТ www.cancer-center.gov.mn
3. ДЭМБ www.who.com
4. ЭМГ www.doh.mn
5. www.legalinfo.mn
6. <http://www.who.int/hinari>
7. <http://www.medscape.com/>